EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 19.11.2024
COM(2024) 530 final

ZPRÁVA KOMISE

EVROPSKÉMU PARLAMENTU

o činnosti a konzultacích koordinační skupiny proti mučení uvedené v článku 31 nařízení (EU) 2019/125 o obchodování s některým zbožím, které by mohlo být použito pro trest smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání

1. Úvod

Ustanovení čl. 31 odst. 4 nařízení (EU) 2019/125 ze dne 16. ledna 2019 (dále jen „nařízení“) o obchodování s některým zbožím, které by mohlo být použito pro trest smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání[1], ukládá Komisi povinnost předkládat Evropskému parlamentu výroční zprávu o činnosti, šetřeních a konzultacích koordinační skupiny proti mučení. Zpráva nesmí narušovat obchodní zájmy fyzických či právnických osob.

V této zprávě jsou uvedeny informace o činnosti koordinační skupiny proti mučení v roce 2023.

2. Regulační rámec

Cílem nařízení je zabránit jednak trestu smrti, jednak mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání v zemích mimo EU prostřednictvím omezení obchodu s některým zbožím. Nařízení rozlišuje mezi:

- zbožím, které je ze své podstaty protiprávní a nemělo by s ním být obchodováno vůbec (příloha II), a
- zbožím, které by mohlo být použito za účelem mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (příloha III) nebo pro účely trestu smrti (příloha IV), ale může mít rovněž oprávněná použití, jako je vymáhání práva nebo terapeutické účely.

Obchod se zbožím uvedeným v přílohách II, III a IV podléhá určitým omezením. Nařízení zejména:

i. zakazuje dovoz zboží uvedeného v příloze II, které nemá jiné praktické využití než pro účely trestu smrti nebo mučení, do EU, jeho vývoz z EU a jeho tranzit přes EU. Zakazuje poskytování jakékoli technické pomoci v souvislosti s takovým zbožím, včetně školení o tom, jak je používat. Zakazuje rovněž reklamu na takové zboží v tištěných médiích, na internetu nebo v televizi či v rádiu, jakož i vystavování nebo nabízení k prodeji na výstavách nebo veletrzích;

ii. vyžaduje, aby bylo pro vývoz zboží uvedeného v příloze III, jež by mohlo být použito pro účely mučení, ale které může mít také jiná oprávněná použití (např. vymáhání práva), vydáno předchozí povolení, a to případ od případu. Předchozí vývozní povolení je vyžadováno také pro poskytování technické pomoci nebo zprostředkovatelských služeb v souvislosti s touto kategorií zboží. Příloha III nezahrnuje:

    a) palné zbraně, na něž se vztahuje nařízení (EU) č. 258/2012[2];

[1] Úř. věst. L 30, 31.1.2019, s. 1. Nařízení Rady (ES) č. 1236/2005 ze dne 27. června 2005 o obchodování s některým zbožím, které by mohlo být použito pro trest smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání (Úř. věst. L 200, 30.7.2005, s. 1), bylo několikrát pozměněno a následně kodifikováno jako nařízení (EU) 2019/125.

[2] Nařízení (EU) č. 258/2012 ze dne 14. března 2012, kterým se provádí článek 10 protokolu Organizace spojených národů proti nedovolené výrobě střelných zbraní a jejich součástí, dílů a střeliva a obchodování s nimi, který doplňuje Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu

b) zboží dvojího užití, na něž se vztahuje nařízení (EU) 2021/821[3], ani
c) zboží, na něž se vztahují podmínky stanovené ve společném postoji Rady 2008/944/SZBP[4], a

iii. reguluje obchodování se zbožím (příloha IV), které lze použít pro trest smrti (například injekční aplikací smrtelné dávky), ale může rovněž sloužit povoleným terapeutickým účelům. Bylo zavedeno zvláštní povolení (všeobecné vývozní povolení EU) pro kontrolu vývozu tohoto zboží a k zabránění jeho předání pro použití k popravám injekční aplikací smrtelné dávky, aniž byl omezen obchod s těmito látkami pro lékařské, veterinární či jiné povolené účely.

3. Činnost koordinační skupiny proti mučení

Koordinační skupina proti mučení byla zřízena nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2134[5], aby posuzovala otázky týkající se uplatňování nařízení.

Koordinační skupina proti mučení slouží jako platforma, v jejímž rámci si odborníci z členských států a útvary Komise vyměňují informace o správních postupech a jednají o otázkách výkladu nařízení, technických problémech týkajících se zboží uvedeného na seznamech, vývoji souvisejícím s nařízením a jakýchkoli dalších otázkách, které mohou vyvstat. Komise rovněž konzultuje koordinační skupinu proti mučení při přípravě aktů v přenesené pravomoci v souladu s interinstitucionální dohodou ze dne 13. dubna 2016 o zdokonalení tvorby právních předpisů[6].

V roce 2023 se konala dvě zasedání koordinační skupiny proti mučení, která se uskutečnila ve virtuálním formátu dne 27. dubna a 23. listopadu a jejichž účelem byla výměna informací o několika otázkách (shrnutých níže) týkajících se provádění nařízení.

3.1 Vývoj v souvislosti se základním aktem

V roce 2023 nebyly přijaty žádné akty v přenesené pravomoci pozměňující nařízení.

3.2 Obchodní informace: hlášení údajů

Komise představila aktuální stav týkající se výroční zprávy uvedené v čl. 26 odst. 3 nařízení. Komise představila novou funkci, která orgánům v členských státech umožňuje nahrávat požadované údaje pro účely podávání zpráv přímo do knihovny DUeS v rámci modulu souvisejícího s nařízením proti mučení. Cílem je zefektivnit a usnadnit agregaci údajů ve všech členských státech. Shromážděné informace zahrnují zejména druh zboží, vývozní destinaci a konečné použití. Tyto prvky jsou zohledněny ve výroční zprávě Komise. Po přijetí

(protokol OSN o střelných zbraních), a stanoví vývozní povolení, opatření pro dovoz a tranzit palných zbraní, jejich součástí, dílů a střeliva (Úř. věst. L 94, 30.3.2012, s. 1).

[3] Nařízení (EU) 2021/821 ze dne 20. května 2021, kterým se zavádí režim Unie pro kontrolu vývozu, zprostředkování, technické pomoci, tranzitu a přepravy zboží dvojího užití (přepracované znění) (Úř. věst. L 206, 11.6.2021, s. 1).

[4] Společný postoj Rady 2008/944/SZBP, kterým se stanoví společná pravidla pro kontrolu vývozu vojenských technologií a vojenského materiálu (Úř. věst. L 335, 13.12.2008, s. 99).

[5] Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2134 ze dne 23. listopadu 2016, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1236/2005 o obchodování s některým zbožím, které by mohlo být použito pro trest smrti, mučení nebo jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání (Úř. věst. L 338, 13.12.2016, s. 1).

[6] Úř. věst. L 123, 12.5.2016, s. 1.

výše uvedené zprávy Komise dále poskytla informace o obchodních údajích, které jsou v ní obsaženy[7].

[7] COM(2023) 689 final ze dne 8. listopadu 2023 a přílohy 1–11 v opraveném znění (C(2024) 2491 final ze dne 10. dubna 2024).

3.3 Neformální skupina odborníků Komise

Komise dále skupinu proti mučení informovala o činnosti neformální skupiny odborníků, kterou vytvořila v souladu se závěry své zprávy o přezkumu[8]. Tato neformální skupina sdružuje různé perspektivy (např. prosazování zájmů, vymáhání práva, výzkum a cla). Její funkce je výhradně poradní a doplňková k té, kterou poskytuje koordinační skupina proti mučení.

V průběhu roku 2023 byla koordinační skupina proti mučení informována o jednáních v rámci neformální skupiny odborníků týkajících se posílení nařízení. Neformální skupina odborníků posoudila technologický vývoj a nové výrobky, jakož i používání některých prostředků pro vymáhání práva využívaných při policejních postupech, včetně zboží používaného v případech, kdy nedochází k zadržování, například během pokojných shromáždění.

V zájmu posílení nařízení a v souladu se závěry zprávy Komise o přezkumu z roku 2020 zvažovala neformální skupina přesun určitého zboží z jedné kategorie (příloha III) do druhé (příloha II), jakož i doplnění určitého nového zboží, které v současné době není uvedeno v žádné z příloh nařízení. Odborníci z bezpečnostního sektoru v rámci neformální skupiny uvedli, že při posuzování zboží používaného pro vymáhání práva nebo při zadržování je zásadní otázkou, zda je „nezbytné“, a pokud ano, zda je navrženo dostatečně humánně.

Pokud jde o kontrolu léčivých přípravků, které lze použít v injekčních aplikacích smrtelné dávky, klíčové pro účinnost těchto kontrol bylo partnerství s průmyslem a jeho samoregulační protokoly, které se ukázaly být významným prvkem bránícím použití léčivých přípravků EU při popravách.

Rovněž byla nadnesena myšlenka plošného zákazu školení zaměřeného na zneužívání jakýchkoli prostředků pro vymáhání práva, které usnadní mučení nebo špatné zacházení. Jednání neformální skupiny posloužila jako podklady pro návrh aktu v přenesené pravomoci, který Komise předložila koordinační skupině proti mučení[9].

3.4 Obchod bez mučení

Komise koordinační skupině proti mučení poskytla aktuální informace o obsahu výroční tematické zprávy Alice Edwardsové, zvláštní zpravodajky OSN pro otázky mučení, o „světovém obchodu se zbraněmi, vybavením a zařízeními používanými donucovacími orgány a dalšími veřejnými orgány, které mohou být použity k mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání“, vydané dne 24. srpna 2023.

Ve zprávě předkládá zvláštní zpravodajka OSN roční přehled vývoje a trendů souvisejících s mučením, jakož i tematickou studii o světovém obchodu se zbraněmi, vybavením a zařízeními používanými donucovacími orgány a dalšími veřejnými orgány, které by mohly být použity k mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Komise vzala na vědomí význam této zprávy v souvislosti s možným posílením nařízení EU.

Zpráva dále uvádí seznam předmětů, které jsou ze své podstaty považovány za kruté, nelidské či ponižující a které by jako takové měly být zakázány (demonstrativní seznam 20

[8] COM(2020) 343 final ze dne 30. července 2020.
[9] S odborníky v rámci koordinační skupiny proti mučení probíhá spolupráce.

typů zařízení/zbraní). Rovněž navrhuje seznam zboží, které by mělo být regulováno na vnitrostátní a mezinárodní úrovni. Ačkoli tyto předměty mají oprávněné použití, mohou být zneužity k mučení, a proto vyžadují určitou úroveň dohledu.

Zpráva je zakončena doporučením „vytvořit mezinárodní nástroj obchodu bez mučení, který by doplnil a posílil stávající povinnost zabránit mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a zakázat je“.

Komise rovněž informovala koordinační skupinu proti mučení o skupině více než třiceti organizací občanské společnosti ze všech regionů, která podporuje pokračující úsilí o „obchod bez mučení“. Tyto organizace společně vyzvaly k uzavření mezinárodní smlouvy za účelem kontroly obchodu s nástroji mučení používanými k potlačování pokojných protestů a k týrání zadržovaných osob po celém světě. V prohlášení podepsaném v Londýně v lednu 2023 vyzvaly nevládní lidskoprávní organizace k uzavření smlouvy, která by zakázala výrobu zařízení, jež jsou ze své podstaty protiprávní, a obchodování s nimi, jakož i k zavedení kontrol, založených na lidských právech, týkajících se obchodu s běžnějšími prostředky pro vymáhání práva.

3.5 Opatření navazující na zprávu Komise o přezkumu: posílení nařízení (EU) 2019/125

Komise koordinační skupině proti mučení předložila návrh aktu v přenesené pravomoci, který byl následně předán odborníkům skupiny k vyjádření. Návrh, jehož cílem je posílit nařízení (EU) 2019/125, vychází ze zprávy Komise o přezkumu za rok 2020, z práce neformální skupiny odborníků a ze zpráv zvláštní zpravodajky OSN pro otázky mučení. Komise poukázala na zprávu zvláštní zpravodajky OSN pro otázky mučení Dr. Alice Jill Edwardsové z října 2023, v níž je uvedeno 20 typů prostředků pro vymáhání práva, které jsou ze své podstaty protiprávní a měly by být zakázány, a dalších 17 typů prostředků pro vymáhání práva, které mohou mít oprávněné použití, ale mohou být zneužity k mučení a obchod s nimi musí být přísně kontrolován. Komise zdůraznila, že její návrh se připravuje s ohledem na zásady zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti a že jej bude konzultovat s koordinační skupinou proti mučení.